

Polscy nauczyciele – diagnoza kryzysu

Stres, wypalenie, deficyt młodych i słabość kształcenia – synteza badań międzynarodowych i krajowych (TALIS, NIK, SOS, UW na zlecenie ZNP)

Nowa edukacja
obywatelska

Wyzwania
i tematy ad hoc

Dobry klimat
i dobre relacje

Zmiany programowe
i organizacyjne

Lokalna polityka
oświatowa

Kształcenie i doskonalenie
nauczycieli_lek

Polscy nauczyciele - diagnoza kryzysu

Opracowanie własne na podstawie: OECD TALIS 2024 (IBE PIB), SOS dla Edukacji 2025, NIK, Barometr Zawodów 2025, badania Żytko i in. (UW, 2024), raport „Wypalenie zawodowe wśród nauczycieli/ek” (2024) oraz innych źródeł krajowych i międzynarodowych; UW na zlecenie ZNP 2026.

Dlaczego to jest teraz ważne?

Diagnoza kryzysu nauczycielskiego nie jest nowa – nowe jest to, że dysponujemy nowymi badaniami, pokazującymi główne źródła kryzysu oraz to, że w najbliższym czasie zapadną decyzje, które przesądzą o jego dalszym przebiegu. Cztery okoliczności sprawiają, że moment jest wyjątkowy:

- Decyzje płacowe na kolejne lata zapadną niedługo. Po podwyżce o 5% w 2025 r. na 2026 r. zaproponowano zaledwie 3% – wiceprezes ZNP nazwała to „upokorzeniem”. Utrwała to największą wśród 50+ krajów TALIS 2024 przepaść między zadowoleniem z pracy w swojej szkole (80%) a zadowoleniem z wynagrodzenia (20%). MEN od wyborów w 2023 r. prowadzi rozmowy ze związkami zawodowymi (na razie bez oczekiwanych efektów) i obiecuje, że do końca kadencji przedstawi plan wzrostu płac w powiązaniu ze wskaźnikami gospodarczymi (nie zdecydowano, jakimi).

- Luka pokoleniowa wchodzi w fazę krytyczną. Z analizy struktury wieku kadry (TALIS 2024, OECD / IBE PIB, 2025) wynika, że przez najbliższe 20 lat wiek emerytalny będzie osiągać 16–19 tys. nauczycieli rocznie. Według GUS (rok szkolny 2024/25) liczba etatów przeliczeniowych spadła w rok o ok. 14 tys. (z 525 do 511 tys.), a mimo to wiosną 2024 r. w bazach ofert czekało ok. 16 tys. wolnych etatów nauczycielskich – na początku roku szkolnego jeszcze więcej (Głos Nauczycielski / „Dealerzy Wiedzy”, 2024). Co czwarty nauczyciel już dziś aktywnie szuka wyjścia z zawodu (UW na zlecenie ZNP, 2026), a młodych na ich miejsce nie przybywa.

- Pojawiły się nowe dowody. Z raportu TALIS, ogłoszonego w październiku 2025 r. wynika, że nauczyciele lubią swoją szkołę i przedmiot, którego uczą, ale są przeciążeni i doświadczają silnego stresu, a ok. $\frac{1}{3}$ nie wybrałoby ponownie tego zawodu. Z kolei badanie Uniwersytetu Warszawskiego na zlecenie ZNP ujawniło skalę stresu i ryzyka psychospołecznego, prowadzącego do „pracy na rezerwach”. Wniosek: tracimy nie przypadkowych ludzi, lecz kompetentną kadrę, a źródłem kryzysu jest system, nie kwalifikacje nauczycieli czy uczniów. Trzeba przy tym zaznaczyć, że część środowiska akademickiego (m.in. prof. B. Śliwowski) zgłasza wobec badania UW/ZNP zastrzeżenia metodologiczne – wskazując, że mierzy ono raczej deklarowane poczucie obciążenia niż obiektywnie potwierdzony stres.

– Otwarte jest okno na reformę. Kompas Jutra – przynajmniej w założeniach – wymaga nowego podejścia do procesu nauczania, a więc także dodatkowego wysiłku, co będzie trudno osiągnąć przy obecnym poziomie motywacji dużej części kadry. Bez równoległej decyzji o płacach i lepszych warunkach pracy, same zmiany programowe nie zatrzymają odpływu z zawodu – ostrzegają eksperci. Po wyczerpaniu „rezerw”, na których trzyma się dziś szkoła, odbudowa kadry zajmie lata. Trwają prace nad nowymi standardami kształcenia nauczycieli, które ocenia obecnie MEN.

Problemy w codziennej pracy

Polscy nauczyciele zmagają się z wielowymiarowym kryzysem, którego skala została udokumentowana w szeregu badań opublikowanych w latach 2024–2025. Obraz, który się z nich wyłania, to połączenie chronicznego stresu, wypalenia zawodowego, poczucia niedocenienia i braku sprawczości.

Stres i wypalenie – skala problemu

Raport „Wypalenie zawodowe wśród nauczycieli/ek” (wrzesień 2024, N = 7106, badanie Twójpsycholog / Portal Oświatowy) – pierwsze tak duże polskie badanie w oparciu o model dobrostanu – ujawnił alarmujące dane:

Objawy wyczerpania zawodowego	67,5%
Poczucie braku sensu w pracy	57,3%
Doświadczanie stresu	52,5%

TALIS 2024 potwierdza: 38% polskich nauczycieli doświadcza poważnego stresu, 30% mówi o niszczeniu zdrowia psychicznego, 21% – fizycznego, a 37% wskazuje na brak czasu na życie prywatne.

Główne źródła stresu (TALIS 2024)

Odsetek nauczycieli odczuwających stres „w znacznym lub dużym stopniu”:

Odpowiedzialność za wyniki uczniów	46%
Nadmiar biurokracji i administracji	44%
Reagowanie na problemy rodziców	44%
Dobrostan emocjonalny uczniów	42%
Utrzymanie dyscypliny w klasie	37%

Biurokracja pochłania do 30% czasu pracy (dane MEN, 2024). NIK w kontroli organizacji pracy nauczycieli stwierdziła, że ponad 73% nauczycieli w kontrolowanych szkołach pracowało w godzinach nadliczbowych, a w prawie połowie szkół brakowało odpowiedniego wyposażenia stanowisk pracy.

Przeładowane programy nauczania – czy nowa podstawa programowa to zmieni?

Przez lata programy nauczania były wyraźnie przeładowane. Biologia w klasach 4–8 miała blisko 200 szczegółowych wymagań, historia – ponad 200, a biologia rozszerzona w liceum aż 327. Treści oficjalnie odchudzono o ok. 20%, ale nauczyciele oceniali rzeczywistą redukcję na zaledwie 10–14%. W konsultacjach IBE PIB (ponad 10 000 uczestników, 700+ spotkań) nauczyciele postulowali: mniej teorii – więcej praktyki, większą elastyczność w realizacji podstawy programowej i więcej projektów interdyscyplinarnych. Nadzieję na zmianę przynosi nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia w szkole podstawowej (reforma „Kompas Jutra”), która zaczyna obowiązywać od 1 września 2026 r. – najpierw w przedszkolach oraz w klasach 1 i 4 szkoły podstawowej. Jej założenia odpowiadają na postulaty nauczycieli: mniej szczegółów do zapamiętania, większy nacisk na kompetencje kluczowe oraz więcej zajęć praktycznych i projektowych (m.in. tydzień projektowy, podwojone godziny zajęć praktyczno-technicznych, moduły międzyprzedmiotowe, „doświadczenia edukacyjne”). To zapowiedź edukacji bardziej praktycznej i użytecznej – takiej, która lepiej uwzględnia zarówno możliwości czasowe nauczycieli, jak i potrzeby uczniów. Dopiero praktyka szkolna pokaże, w jakim stopniu tę zapowiedź uda się zrealizować.

Paradoks polskiego nauczyciela

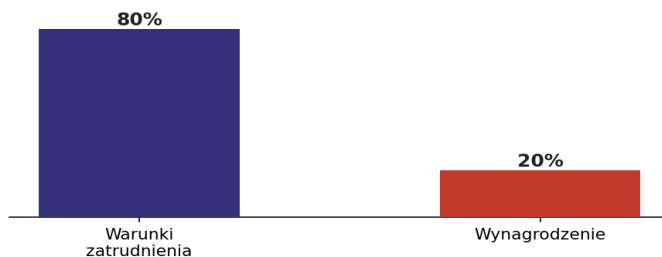
88% deklaruje zadowolenie z pracy, 92% lubi swoją szkołę, 99% kocha swój przedmiot – ale jednocześnie 30% nie wybrałoby tego zawodu ponownie, 45% zastanawia się nad zmianą, a 18% planuje odejść w ciągu 5 lat (bez emerytur).

Prestiż na dnie

Różnica między zadowoleniem z warunków zatrudnienia (80%) a zadowoleniem z wynagrodzenia (20%) jest w Polsce największa spośród wszystkich 50+ krajów TALIS 2024.

Zawód ceniony społecznie (Polska)	10%
Średnia OECD	35%
Średnia UE	15%
Zawód ceniony w mediach (Polska)	9%
Zadowolenie z wynagrodzenia (Polska)	20%
Zadowolenie z wynagrodzenia (śr. UE)	37%

Paradoks: zadowolenie z warunków vs z wynagrodzenia

Wykres 1. Paradoks polskiego nauczyciela: warunki vs wynagrodzenie (TALIS 2024).

Diagnoza SOS dla Edukacji i badania Żytko, Dobkowskiej i Zielińskiej (UW'2024)

Raport SOS dla Edukacji (luty 2025) diagnozuje „bezsilność i brak nadziei”. Nauczyciele są zmęczeni, sfrustrowani, wypaleni, a ostatni rok nie przyniósł poprawy. Po strajku 2019, pandemii, latach zideologizowanej polityki oświatowej i niskich zarobkach – środowisko straciło wiarę w reformy.

Badania Żytko, Dobkowskiej i Zielińskiej (UW, 2024, N = 828 nauczycieli warszawskich ze stażem do 5 lat): 49,2% rozważa zmianę zawodu. Główne powody to niskie zarobki, roszczeniowość rodziców, brak szacunku, nienormowany czas pracy, wypalenie.

Autorki nazywają polską szkołę „szkołą braku” – brak wsparcia, szacunku, autorytetu, wynagrodzenia i współpracy zespołowej.

Deficyt młodych nauczycieli

Polska szkoła się starzeje w tempie bezprecedensowym, a młodzi nie przychodzą na miejsce odchodzących. Dane TALIS 2024 i OECD Education at a Glance potwierdzają lukę pokoleniową.

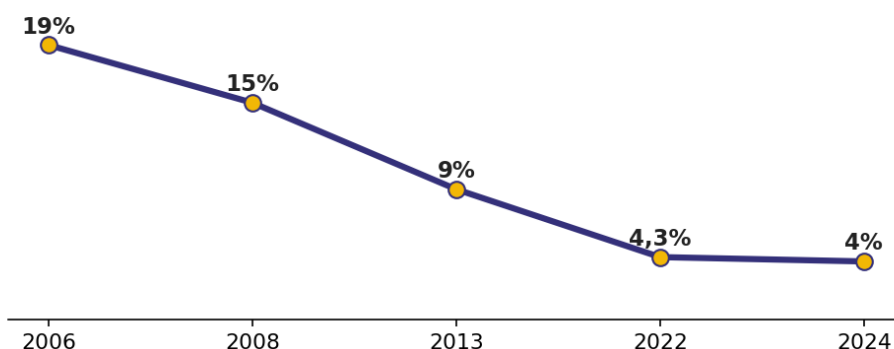
Struktura wiekowa – niebezpieczny trend

W ciągu 18 lat nastąpił pięciokrotny spadek odsetka młodych nauczycieli, wchodzących do zawodu (poniżej 30 lat).

2006 r.	~19%
2008 r. (TALIS)	15%
2013 r.	9%
2022 r.	4,3%
2024 r. (TALIS)	4%

Równolegle nauczyciele 50+ stanowią już 45% kadry (2006: 14%, 2013: 25%, 2023: 39%). Średni wiek nauczyciela w Polsce: 48 lat (OECD: 44, UE: 46). 9% czynnych nauczycieli ma już uprawnienia emerytalne.

Nauczyciele poniżej 30 lat (% kadry) – spadek niemal pięciokrotny

Wykres 2. Załamanie dopływu młodych do zawodu (% kadry poniżej 30 lat).

Fala emerytalna i odpływ

W ciągu najbliższych 20 lat 16–19 tys. nauczycieli rocznie osiągnie wiek emerytalny. Między 2023/24 a 2024/25 liczba etatów spadła z 525 tys. do 511 tys. (–14 tys. w rok). $\frac{1}{3}$ nauczycieli poniżej 30 lat planuje odejść w ciągu 5 lat.

Barometr Zawodów 2025

5 grup zawodowych nauczycieli na liście zawodów deficytowych (przedmiotów ogólnokształcących, zawodowych, praktycznej nauki zawodu, przedszkoli, szkół specjalnych). Ponad 200 powiatów z prognozowanym deficytem. 16 tys. wakatów na początku roku szkolnego. Szkoły łatają braki emerytami i osobami bez kwalifikacji.

Spadek zainteresowania studiami

Studenci na kier. pedagogicznych (2011/12)	11,2%
Studenci na kier. pedagogicznych (2022)	5,28%
Studenci na kier. pedagogicznych (2023)	4,72%

Wynagrodzenia nie przyciągają

W 2025 r. podwyżka wyniosła 5% (ZNP postulowało 15%, MEN wnioskowało o 10%). Na 2026 r. zaproponowano zaledwie 3% – wiceprezes ZNP nazwała to „upokorzeniem”. Nauczyciel początkujący zarabia ok. 6 670 zł brutto, dyplomowany ok. 10 000 zł brutto. Zarobki nauczycieli są o 15% niższe niż u osób z wyższym wykształceniem pracujących na pełny etat (OECD EaG 2024). Popularne kierunki przebranżowienia: IT, HR, marketing, coaching.

*75% młodych Polaków uważa nauczanie za kluczowe dla przyszłości Polski,
79% – że nauczyciele powinni zarabiać więcej. Ale sami nie chcą być
nauczycielami.*

System kształcenia przyszłych nauczycieli

Do podjęcia pracy w placówkach edukacyjnych i pozostania w nich na dłużej nie zachęca też system kształcenia nauczycieli, który jest od wielu lat krytykowany przez samych absolwentów i część środowiska akademickiego i szkolnego, a także Najwyższą Izbę Kontroli (już w 2017 r). Wprowadzie w 2019 r. wprowadzono nowe standardy kształcenia, ale i one nie rozwiązały problemu. Sytuacja się nie zmieniła: nadal widać negatywną selekcję na studia pedagogiczne, nieefektywne praktyki zawodowe, nieaktualne programy i niedostateczne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne.

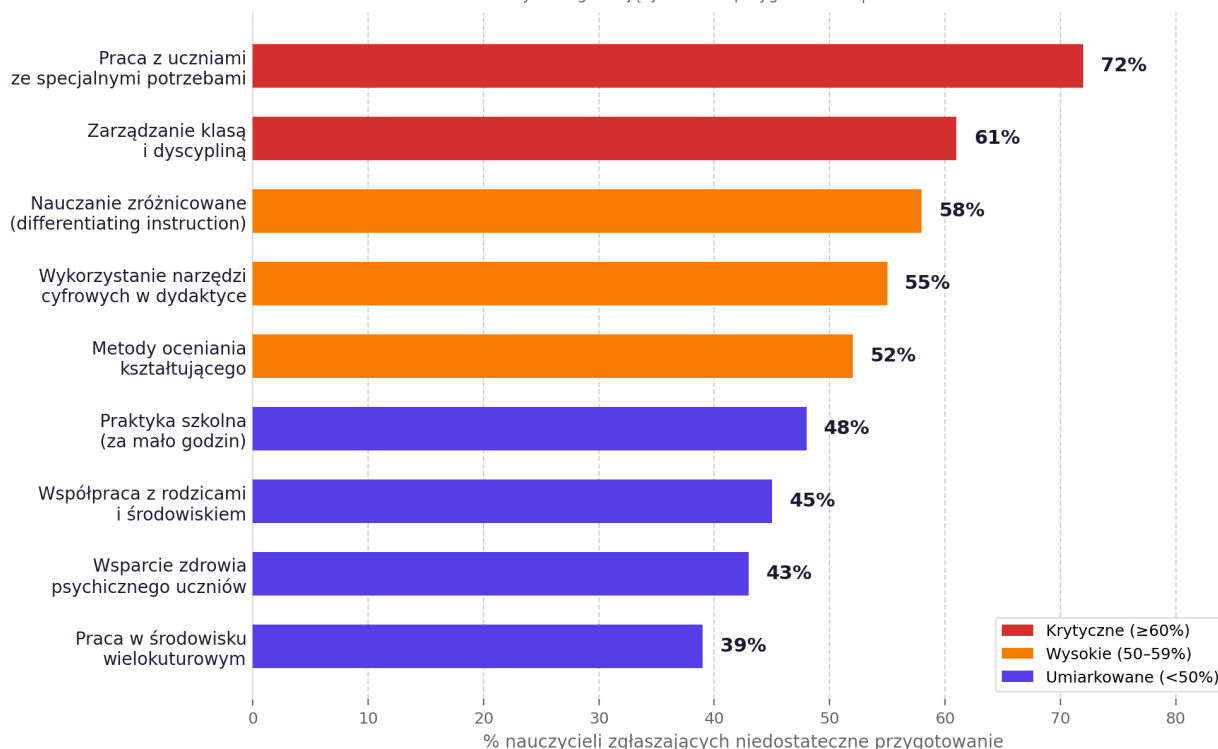
Raport NIK'2017: Proces kształcenia kandydatów na nauczycieli nie jest systematycznie usprawniany ani doskonalony. Programy studiów od lat pozostają nieaktualne, a procedura awansu nie spełnia roli przesiewowej.

Praktyki nauczycielskie – do zmiany

Tylko ok. $\frac{1}{3}$ absolwentów czuje się przygotowana do zawodu. Zaledwie 24% ocenia przygotowanie praktyczne jako wystarczające. Studenci najczęściej obserwują lekcje i prowadzą ich zaledwie kilka – nie poznają realnego życia szkoły: relacji z rodzicami, dokumentacji, dyżurów, sytuacji konfliktowych. Wielu opiekunów ogranicza się do podpisania dokumentów poświadczających odbycie praktyk. Między innymi z tego powodu dla wielu absolwentów pierwsze miesiące pracy w szkole to stres, chaos i improwizacja. Młodzi nauczyciele opierają się więc na intuicji, własnych doświadczeniach ze szkoły i podpatrywaniu starszych kolegów. Bez realnego wsparcia – coraz częściej odchodzą.

Czego brakuje na studiach nauczycielskich?

Odsetek nauczycieli zgłaszających luki w przygotowaniu | TALIS 2024 & badania IBE

Wykres 3. Czego brakuje na studiach nauczycielskich. Źródło: TALIS 2024

Nadzieja na zmianę?

W chwili, gdy powstaje ten materiał, trwają zainicjowane przez sieć SOS dla Edukacji i Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego prace nad modyfikacją standardów kształcenia nauczycieli. Wzięło w nich udział ponad 100 przedstawicieli z ponad 20 uczelni kształcących nauczycieli, a także eksperci organizacji społecznych, w tym dyrektorzy i nauczyciele. W propozycji, którą SOS dla Edukacji złożyło w kwietniu na ręce MNiSW i MEN, przewidziano m. in.: ujednolicenie części ogólnej standardu (zamiast kilku różnych ścieżek), większą autonomię uczelni w reagowaniu na potrzeby studentów, limit na kształcenie zdalne (nie tylko na studiach podyplomowych), znacznie więcej warsztatów i nowy model praktyk zawodowych. Ale eksperci przestrzegają – bez jednoczesnego podniesienia prestiżu i wynagrodzeń same zmiany programowe nie wystarczą.

Wiedza pedagogiczna – nowe badanie TALIS 2024 Teacher Knowledge Survey

22 kwietnia 2026 r. IBE PIB opublikował wyniki Teacher Knowledge Survey (TKS) – nowego, pilotażowego międzynarodowego badania OECD towarzyszącego TALIS 2024. Jest to pierwsze badanie mierzące wiedzę pedagogiczną nauczycieli (o nauczaniu, uczeniu się i ocenianiu) – w odróżnieniu od wcześniejszych badań opartych wyłącznie na samoocenie. Wyniki wskazują na ważne, być może nawet główne źródło polskiego problemu z kadrą: nie jest to kryzys kompetencji nauczycieli, lecz kryzys warunków, w jakich pracują nauczyciele. Polska kadra jest dobrze przygotowana merytorycznie – a mimo to masowo rozważa odejście z zawodu.

Polska na drugim miejscu na świecie

Wśród krajów uczestniczących w TKS (niestety tylko ośmiu: Arabia Saudyjska, Chile, Chorwacja, Maroko, Polska, Portugalia, RPA, USA) Polska uplasowała się na drugim miejscu – z wynikiem statystycznie równoważnym z Chorwacją i USA, za liderem, jakim jest Portugalia. Arabia Saudyjska zajęła ostatnie miejsce. W Polsce zbadano 2831 nauczycieli z 279 szkół (klasy 5–8 szkoły podstawowej, marzec 2024 r.).

Rozkład poziomów wiedzy pedagogicznej

Badanie wyróżnia trzy poziomy wiedzy pedagogicznej. Rozkład dla Polski: poziom 3 (najwyższy) – 25%, poziom 2 – 64%, poziom 1 (najniższy) – 11%. Sam odsetek nauczycieli na najwyższym poziomie jest u nas niższy niż w USA (51%), Portugalii (40%) czy Chorwacji (34%) – ale o drugim miejscu Polski decyduje cały rozkład wyników, a nie sama czołówka. Kluczowy jest niski udział wyników najslabszych (tylko 11% na poziomie 1) oraz liczna, solidna grupa środka (64%). Innymi słowy: atutem polskiej kadry nie jest wąska elita, lecz wyrównany poziom i niemal brak nauczycieli słabo przygotowanych – przy średniej statystycznie równej USA i Chorwacji. To właśnie sprawia, że polski nauczyciel rzadziej wypada słabo niż w większości krajów, co plasuje Polskę wśród najlepiej ocenionych systemów w badaniu.

Gdzie nauczyciele czują się słabiej przygotowani

Słabości koncentrują się w dwóch obszarach: wspieraniu autonomii ucznia oraz podbudowie teoretycznej procesu nauczania/uczenia się. Odsetek polskich nauczycieli, którzy czują się dobrze przygotowani w wybranych dziedzinach, wynosi odpowiednio: ocenianie rówieśnicze – 59%, wspieranie uczniowskiej samoregulacji – 44%, psychologia rozwojowa – 50%, teorie uczenia się – 49%. To obszary bezpośrednio związane z nową podstawą programową (w tym: kompetencje przekrojowe, sprawczość, aktywizacja poznawcza i doświadczenia edukacyjne), co wskazuje na potrzebę inwestycji w rozwój zawodowy m.in. w tych właśnie kierunkach.

Zróznicowanie wiedzy pedagogicznej nauczycieli: większe wewnątrz szkół niż pomiędzy nimi

Zróznicowanie wyników między szkołami jest w Polsce „bardzo niewielkie” – największe różnice występują wewnątrz szkół, między konkretnymi nauczycielami. To może wskazywać, że kluczowy jest tu indywidualny rozwój zawodowy poszczególnych nauczycieli. Dodatkowe obserwacje: w najmniejszych miejscowościach 28% nauczycieli uzyskało najniższe wyniki (vs. 21% w miastach), a w szkołach z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi 27% nauczycieli plasuje się na najwyższym poziomie (vs. 21% w pozostałych szkołach).

Co to oznacza dla diagnozy kryzysu

Wyniki zestawione z poprzednimi raportami, a także z raportem UW dla ZNP (patrz niżej) układają się w obraz nauczycielskiego potencjału, który nie jest w pełni wykorzystywany. System oświaty dysponuje kadrą o dobrym przygotowaniu pedagogicznym – i jednocześnie wypycha ją z zawodu niskimi płacami, przeciążeniem i niskim prestiżem. A przecież każdy odchodzący nauczyciel czy nauczycielka to nie zwykły wakat, który da się szybko zapłacić „kimkolwiek”: badanie pokazuje, że odtworzenie tej jakości może zająć lata, bo zależy od indywidualnego rozwoju zawodowego konkretnych osób. Wniosek dla decydentów jest odwrotny niż w narracji o „słabych nauczycielach”: warto inwestować w utrzymanie i doskonalenie obecnej kadry – między innymi w obszarach psychologiczno-pedagogicznego wspierania uczniów i teoretycznej podbudowy procesu nauczania/uczenia się do wykorzystania w codziennej pracy, kluczowych także dla wdrożenia nowej podstawy programowej – a nie w mnożenie wymagań wobec ludzi, którzy już dziś pracują ponad siły.

Stres i odpływ z zawodu – badanie UW na zlecenie ZNP (czerwiec 2026)

Ogólnopolskie badanie ryzyka psychospołecznego i stresu w zawodzie nauczyciela (Uniwersytet Warszawski na zlecenie ZNP; 1 748 osób z 200 publicznych placówek; prezentacja 15.06.2026) odsłania mechanizm napędzający kryzys kadrowy opisany w części „Deficyt młodych nauczycieli”. Część środowiska akademickiego (m.in. prof. B. Śliwerski) formułuje wobec tego badania zastrzeżenia metodologiczne, uznając, że opisuje ono raczej deklarowane poczucie przeciążenia niż klinicznie potwierdzony stres, a jego przekrojowy charakter nie pozwala orzekać o związkach przyczynowo-skutkowych. Dlatego poniższe wnioski warto czytać z pewną ostrożnością.

Badanie wskazywałoby, że odpływ z zawodu nie jest zwykłą sumą indywidualnych decyzji, lecz raczej skutkiem systemowego procesu wyczerpywania zdrowia i motywacji nauczycieli. Badacze określają to jako „pracę na rezerwach”. Oto kilka kluczowych danych:

- 50% nauczycieli doświadcza wysokiego lub bardzo wysokiego skumulowanego stresu; niski poziom obciążenia deklaruje tylko 18%.
- 60% zgłasza silne dolegliwości somatyczne, 64% – wyczerpanie i chroniczne zmęczenie, a 82% odczuwa zmęczenie jeszcze przed wyjściem do pracy.

- W rankingu 20 najważniejszych stresorów aż 13 ma charakter systemowy (niskie płace, chaos legislacyjny, przrzucanie odpowiedzialności – np. edukacja włączająca bez wsparcia, biurokracja, brak ochrony prawnej). Głównym źródłem stresu jest więc system, nie uczniowie.¹
- Tylko 28% badanych jest pewnych, że pozostanie w zawodzie; co czwarta osoba podejmuje już aktywne kroki, by odejść ze szkoły.

Jakie wnioski dla systemu oświaty?

Te liczby dopełniają diagnozę z poprzednich części briefu. Odpływ z zawodu nie wynika z braku powołania wiedzy i umiejętności pedagogicznych czy nawet złej sytuacji we własnej szkole: badania międzynarodowe, w tym TIMSS 2023, PISA 2023, TALIS TKS 2024, pokazują, że kompetencje polskiej kadry są relatywnie wysokie. Jest on raczej skutkiem chronicznego przeciążenia, którego źródłem są problemy systemowe, a nie problemy z uczniami. „Praca na rezerwach” oznacza, że obecny poziom funkcjonowania szkoły nie ma solidnego fundamentu w zasobach ludzkich: utrzymuje go wysiłek kilkuset tysięcy nauczycieli i nauczycieli, podejmowany często kosztem ich zdrowia, życia prywatnego i rodzinnego.

Gdy te rezerwy się wyczerpią – a co czwarty nauczyciel już dziś szuka innego miejsca pracy – luki nie uda się łatwo wypełnić, bo równolegle działa fala emerytalna i załamuje się dopływ młodych. I tu zamyka się błędne koło: im więcej osób odejdzie, tym większe będzie obciążenie dla tych, którzy zostają.

Źródła

Badania międzynarodowe

- OECD TALIS 2024 – „Nauczycielki i nauczyciele o pracy w zawodzie”, raport krajowy IBE PIB, październik 2025 ibe.edu.pl/TALIS
- OECD / IBE PIB – Teacher Knowledge Survey (TKS) TALIS 2024, wyniki opublikowane 22 kwietnia 2026 ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/3738-teacher-knowledge-survey-talis-2024-wyniki-nowego-badania
- OECD – Education at a Glance 2024, Country Note: Poland oecd.org/education
- Komisja Europejska – Monitor Kształcenia i Szkolenia 2025, raport krajowy: Polska

¹ Stresory zidentyfikowane w badaniu UW dla ZNP to czynniki systemowe: niskie i nieadekwatne wynagrodzenia, chaos legislacyjny (ciągłe zmiany przepisów i podstaw programowych), przrzucanie na nauczycieli odpowiedzialności za reformy bez zasobów (np. edukacja włączająca bez wsparcia specjalistów), nadmierna biurokracja oraz brak ochrony prawnej wobec roszczeń rodziców i hejtu. Trudne zachowania uczniów i uczennic plasują się znacznie niżej.

Raporty i badania krajowe

- SOS dla Edukacji – „W jakim stanie jest stan nauczycielski?”, luty 2025
<https://sosdlaedukacji.pl/publikacja/w-jakim-stanie-jest-stan-nauczycielski-raport/>
- NIK – „Przygotowanie do zawodu nauczyciela”, 2017 nik.gov.pl
- NIK – „Organizacja pracy nauczycieli w szkołach publicznych” nik.gov.pl
- Raport „Wypalenie zawodowe wśród nauczycieli/ek”, wrzesień 2024 (N = 7106)
samorząd.gov.pl
- Barometr Zawodów – prognoza na 2025, MRPiPS / WUP Kraków barometrzawodow.pl
- IBE PIB – „Opinie nauczycieli – wiemy, czego oczekują”, konsultacje 2025 (10 000+ uczestników) ibe.edu.pl
- ZNP / Uniwersytet Warszawski – „Ogólnopolskie badanie ryzyka psychospołecznego i stresu w zawodzie nauczyciela” (UW na zlecenie ZNP; N = 1748; wyniki zaprezentowane 15 czerwca 2026) znp.edu.pl
- J. Dobkowska, A. Zielińska, M. Żytko – „Młodzi nauczyciele odchodzą ze szkoły”, WUW, 2024 (N = 828) wuw.pl
- MEN – informacja nt. studiów podyplomowych gov.pl/web/edukacja
- Rozporządzenie MNiSW ws. standardów kształcenia nauczycieli gov.pl
- MEN – nowe podstawy programowe wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (rozporządzenia podpisane), 2025
gov.pl/web/edukacja
- Głos Nauczycielski – „Więcej godzin, nowe przedmioty, tydzień projektowy – nowe podstawy programowe od września 2026”, 2025 glos.pl
- MEN – „Reforma26. Kompas Jutra – nowa szkoła dla nowego pokolenia”, 2025
gov.pl/web/edukacja
- GUS – „Polska szkoła w liczbach. Edukacja w roku szkolnym 2024/2025”, 2025 (dane wg stanu na 30 września 2024) stat.gov.pl

Artykuły i analizy

- ZNP – „Polscy nauczyciele – raport w oparciu o badanie TALIS 2024” znp.edu.pl
- Rzeczpospolita – „Między pasją a rezygnacją” edukacja.rp.pl
- Gazeta Prawna – „Wypalenie zawodowe nauczycieli” gazetaprawna.pl
- Głos Nauczycielski – analiza TALIS 2024 glos.pl
- Portal Samorządowy – „NIK o kształceniu nauczycieli: negatywna selekcja”
portalsamorzadowy.pl

- PAP Samorząd – „Selekcja negatywna. NIK: brakuje mechanizmów wyboru” samorząd.pap.pl
- Prawo.pl – „Na studia nauczycielskie nie idą najlepsi maturzyści” prawo.pl
- PulsHR – „Polska edukacja bez nauczycieli” pulshr.pl
- LIBRUS Portal – „Zaangażowani czy wypaleni nauczyciele?” (raport z badania) portal.librus.pl
- SWPS – „Wypalenie zawodowe nauczycieli” swps.pl
- Blog prof. B. Śliwerskiego – m.in. „Metodologicznie niepoprawny raport OPZZ i ZNP z badania opinii nauczycieli” (2026) <https://sliwerski-pedagog.blogspot.com/2026/07/metodologicznie-niepoprawny-raport-opzz.html>
- Głos Nauczycielski / „Dealerzy Wiedzy” – „Pod koniec maja 2024 r. na nauczycieli czekało 16 tys. wakatów”, 2024 glos.pl

Brief. Faktycznie o edukacji to seria syntetycznych, opartych na faktach opracowań think tanku SOS dla Edukacji o wybranych problemach i wyzwaniach polskiej szkoły. Briefy powstają na podstawie badań i raportów własnych SOS dla Edukacji oraz dokumentów prawnych. Celem opracowań jest pokazanie w przystępnej formie obszarów wymagających zmiany i rzecznictwa.

Opracowanie

Alicja Pacewicz

Publikacja bezpłatna